

MAGYAR HADI SZABÁLYZATOK GYŰJTEMÉNYE.

MAGYAR LOVASSÁG REGULAMENTUMA 1722.*

Az jó rend, egyenlőség s egymás értelem egész szíve, lölke s megnyugvása az állapotoknak, kiért is minden keresztényi birodalmak, statusok és publicitások ezeknek magok között való megtartásában főképen iparkodnak. Valaminthogy pedig tudni való egyik status az másikánál, mind institútiójára s mind functiójára nézve különböz és némejjike sokkal keményebb és szorosabb azon okbulis nagyobb punctualitással attendáltatik, ugy szintén ezek közül lévén az hadi status is, ennek az regulája, szokási de kivált disciplinája mindeniket in vigore et exactione följlül haladván, az ő specie-siben kicsintül fogva nagyig, kinek kinek hivatalja oly bizonyos tudománnyal s presentióval hogy maga előtt viseltessék és imprimáltassék; akkor mikoris abban hitves kötelessége szerint akadály nélkül eljártassék nemesak szükséges de épen elmulathatatlan. Annak okáért mi az lovasságot illeti és abbul Fölséges római császár kegyelmes urunk szolgálatjában formált egy egész magyar regimentnek mi voltak, előbb hogy sem annak deductiójához ezen alább megirandó observatiókban fogattassék, jelentetik, hogy ezen császári tekéntetes magyar lovas regimentek közül, melyek mostanában fönt állanak az elmúlt 1722-dik esztendőben ugyan ő Fölsége resolutiojából Méltóságos lovasságnak generálisa gróf Csáky György ő Excellentiája Tekéntetes regimentje az volt Ebergényi és Esterházy regimentjeibül Siciliában egyben hozatott és az császári német lovas lábra, rangal és drágonyos fizetéssel, tizenhárom compagniára állítatott, mindenikében hetvenhárom közember, három kaprál és nyolcz prima plána, tudniillik

* *Pekár József* nyug. rendőrfőkapitány helyettes birtokában Budapesten.

kapitány, hadnagy, zászlótartó, strasamester, furír, trombitás, nyereggyártó s kovács, — következendőképen hét squadron, nyolczvannégyszáz fő lévén, melyekből e képen hét squadron szokott formáltatni, úgy mint a Leib compagniaból egy és más amaz tizenkettőből hat, két két compagniát egyben vívén. Az regiment stabot pedig az oberster, oberstlaidinánt, oberstvachtmaister, quártélymester, auditor és secretarius, káplány, adjutant (profont és szekérmester csak háborúságos időben).

Réz dobos, regiment borbélyja s a profosz constituálván, a honnédís, úgy mint az Regiment előljáró fejezül s miniszteriális személyezül fognak kezdődni ezen observatiók, egész közkatonáig inclusive. Mars és remarsokrukl, táborban való s más megszállásokrukl s kinyomakodásokrukl, compániánként, vagy egisz regimentestül és aközt egyéb szokásokrukl s kinyomakodásokrukl, az subordinatiórukl, tisztek qualitàsirul, regiment jurisdictionjárul, privilegiumárul s autoritásárul, regiment cassajárul s öconomijárul. Tisztek installatiojárul, új zászlók fölverése s kiadása ceremoniárukl és az régieknek cassatiójárul. Urnapján mi solennitások szokásirul, nemkülönb az husvéti observantiárukl, ha tedeum tartatik, a midőn valamely tiszt kicomen-dérotatik, kinek kölessik presentálni és az trombitát megfujatni, hol s miképen. Temetésrukl, mezei strásárukl, patrolérozásrukl és recognascerozásrukl, piquetekrukl, postárukl, furagérozásrukl, inquisitio s hadi törvény szolgáltatásrukl. De processu summarissimo, vulgó standrecht, de processu impartiali. Executiórukl: reali in effigie, vel nominis acclavatione, vesszőztetisről, meglövöldöztetisről. Mikint kölessék valamely infamált személt restituálni. Szalutatiórukl, szogálatokrukl, mustra vagy revisiorul annectálván az hadi articulusokat, némely hiteztetéseknék formuláival és concludálván az exertitiummal (noha máskint az fölvert militaris terminusra nézve, lábrukl, a pede gratia primo fundamentó, taliterque gradatim in altius continuativo szokott illetni, munka kiadatni, de mivel ugyancsak mindezen functiók és hadi szogálatbeli hivatalok, szokások és rendelések a főtül, a capite, tanquam direttore, consequenter egész lábíg prescriptive extendáltattnak, melyért is principaliter respiciáltatik azon motívumbul és hogy oberstertül fogva suo ordine egész az közkatonáig, amint precedentiája minden gradusnak s planumnak regulátatott lacsátosabb (így!) s kölemtesebb methodussal exprimáltassanak inkább az stábrul kezdetett kinek kinek directioja subnectáltattván in contiguitate, ut premissum az többi observatiók is és az exertitium a honnéd mindenkinék főtiszt uraimék közül, úgy az altiszteknek s köz-

embereknek maga functiója az exercitiummal privative kiadatik és az elsőeknek az totum is, mely az fő stabbéli személyeknél, ugy az archivumban is conserváltatik.

ELSŐ RÉSZ.

Az regiment staabrul.

Actualis oberster.

Ez az regimentnek feje és immediate magátul az Főlséges római császár kegyelmes urunktul rendeltetik.

Ő semminimő generalistul nem függ, hogyha csak valamelynek comandója alá az Föls. Bellicumtul nem assignáltatik, a midőn oly formán azon in capite comendérozó generális alá cum omni attentione et partitione convenienti rendeltetik, tehát nemcsak attul, hanem azon az egész szárnyán lévő lovas generálisoktul is a hol tudniillik maga is regimentestül bé osztatott, respective dependeál.

Az compagnianak kezdetivel szokott az comendérozó generális egy tábori rendtartást írásban kiadni, melyet az oberster maga s egész tisztei jelenlétekben az leib. standár előtt megolvastat s oly formalitással egyszersmind publicáltatt, valaki magátul nem tudásával ne mentse, azon éparkodván, alatta valói által punctualiter observáltassék.

Mindennap meg viszi néki az oberstvachtmeister az parolát, kinek is fölvévén visszamongya, hogy megtudhassa jól megértettei, melyre az oberstvachtmaisternek az regimentet illető parancsolatokat kiadja, vagyis megmondgya, mikor jöjjen azokért.

Annakutánna pedig midőn az adjutant az generálisság parancsolatit, szolgálat repartitióját és parolát az obersternek megviszi, nem szükséges néki az parolát ismét visszamondani, mivel supponáltatik, hogy az oberstvachtmaister már helyesen megvitte.

Az extra parancsolatokat, melyet az generálisság ordináncz által küld az regimenthez, az adjutánt jelenti meg mind éjjel, mind nappal az obersternek és ha csak nem nagy consequentiákbul állók nem is hivatja magához az oberstvachtmaistert, hanem csak az adjutánt által viteti véghez.

Minden regvel, a midőn az oberster az ordinarum reportumot az oberstvachtmaistertül fölvette, az oberster személye szerint tartozik ugyan minden nap az brigadabeli generalisának reportalni mind

azokrul, a mi az elmúlt naptul fogva passirolt s annak tudni szükséges. Tudniillik, hogy fourageroztatott s hány napra vétetett föl mi pénz az tábori hadi cassából s mennyi, hogy az regiment megmust-ráltatott, hogy comandora, vagy más hadi szolgálatokban mi nép küldetett az regimenttől, kivel s mennyi, hogy egy, vagy több commandóbeliek visszatértek s mikép mezei strázsán, paraitschafton, vagy akármi szolgálatbeliek szerencsésen, vagy mi kárral revertáltak az regimenthez, hogy az regémenátnél tiszt, vagy közember megholt, vagy valamely szolgálatbeli ló megdöglött, az elmúlt naptul fogva mennyi beteg reconvalessált, vagy talán még több szaporodott s mi contagio tapasztaltatik mind az emberek mind az lovak között. Fouragerozás, vagy füveltetésben, vagyis az táboron valamely ember, vagy ló ha elveszett volna és contra a minémő ember, vagy ló már mint elveszett reportáltatott előkerült s megtalákozott, hogy kenyér, fourage s pénzbeli nagy fogyatkozás vagy az regimentnél et in reliquo minden előkerülhetőt, melyet az generálisságnak tudni köll, hogy reportálja az obersternek kötelessége hozza magával, sőt quid quid simile occurrat semmit sem vett avval. Ennek végezetivel pedig az oberster az elmúlt napi szolgálatban volt generál vachtmaistertül kiadott generálisság parancsolatyát recenseálja, hogy az által az brigadéros generális megtudhassa, annak valóságos értelmivel s módgyával ment e véghez az regimentnél.

Mindennémő hadi törvényszék által megsententiáztatott deliquensnek nyilvánvaló executióját akar halálra s akar kengyel sziuztatás, farmatringoztatás, vagy vesszőzetetésre légyen institutioja előtt egy nappal tartozik az oberster az ordinarius reportumkor az brigadérossának megjelenteni.

Nemkülönben midőn az regiment megordelezetik, hogy megmust-ráltassa s ahöz készen tartsa magát mindgyárt az következő nap, mivel az ilyen mustra napon az regiment az szolgálatoktól eximáltatni szokott és az reá esendő quantum addig más regimentekre osztatik.

Az többiről, mikép osztattak ki az pénzek az regimentnél, vagy hova erogáltatott oekonomiárul, ruházatrul s más procuratiókrul, disciplinárul, inquisitiókrul, panaszokrul, hadi törvényszék tartásárul, tisztségek collatiójárul s affélikrül az regimentek sohasem reportálnak, sőt az sem jelentetik soha is, véghez ment é, vagy sem, az már annak előtte jelentett criminalis executió.

Hanem níha történik és főképen várok vévásában, hogy az ellenség succursusa vagyis az várbeliek kiütvén az mezei strázsát megnyomják s onnénd az regiment táikán nagyobb veszedelemtül tart-

hatni, ilyen s ehez hasonló véletlen esetekben az oberster sietséggel hirt ad az adjutantja által az brigaderosának, az alatt pedig s míglen válaszó parancsolatját veheti az regimentet fölülzeti és kinyomakodtatta, nagyon urgeálván pedig a dolgot az illetin törtinet, tehát az oberster olykor brigadérosához küldött notificációján kívül, az állapotnak szorgos mivoltjárul egy tiszt által directe az comandírozó generalisnak is hirt ad.

Exercirozni az generaliság hire nélkül mi kevés distantiára kinyomakodtathatta ugyan népit, de csak compagniánként és nem egész regimentel, melyet megjelenteni kölletik.

Midőn az oberster az regimentbeli reportumot az oberstvachtmaistertül fölvette és az posta napra, vagy más szorgos regimentbeli dolgaira nízve az generalvachtmaisterhez reportalni nem lehetne, szükséges, hogy az oberstvachtmaisterit hozzá küldgye s általa kötelességit vighez vigye.

Minden dienst azaz szolgálat tabellát, melyet az generálisság regimenttül kíván maga az oberster alája írjon.

Fungtióját az ki és be marchokon, batagliákban, comandokon és akár néven nevezendő szolgálatokban hivatalja mutatja, et etiam in numeris 57, 82, 83, 84. assignáltatott.

Campagniában illendő, hogy az oberster maga az regimentet megjárja s vizitálja, főkipen a mi kedvetlensége s zajgása az nípnek, az pénznek fogyatkozása, eledelre valónak s affélinek drágasága, vagyis fouragenak rossz és szűk volta miatt néki jelentetett volna, vagy midőn feles beteg nyavaláskodók és sebesek találnának lenni és ha az regiment új tábor helyre bészállot.

Regimentinél az oberster maga conferálja az tisztségeket Oberst-laidinondtul fogva kapralig inclusive, némelyiket pedig titulussal graduálhat Oberstvachtmaisterig exclusive, miltó okokra nézve, noha mindenkor cum præcautione mivel super titulari collatione superflua adeoque impediante az fölséges bellicumtul az obersterek ad obstinendum már commoneáltattak, mert régenten egyedül csak az kapitain-leidinontnak szokott eredendő onnénd rangjára nízve az kapitáni titulus megadatni, — mai nap pedig az Leib-Cornétnek is meg lehetne ex eodem fundamento adni az hadnagyi titulust. Némely obersterek egyiberánt többeknek is megadgyák az titulaturát, de nagy abusus s azért is resentiálta az fölséges bellicum.

Quartilymester és auditornak is meg szokta adni az oberster az hadnagyi titulust, ezek ugysem ingrediálván az comandóbeli subordinatiót, magok fungtiójokhoz látnak míglen innend had distingválják

s applicálják magokat, kedvek lévén továbbá in militaribus immediatis promoveáltattnak.

Resignatióját minden főtisztnek acceptálhatja az oberster, minden egyéb kérdés és jelentisen kívül kivévin compagniában és pos-terungban ahol föllebb való comandó volna, akkor az generálisnak hiri-re köll adni és admissiójához consensusát venni, mert ugyanis talibus in conjuncturis tisztnek resignálni sem szabad s nem is böcsös, oly elkerülhetetlen okátul elesvin, mindazonáltal facta instantia sua nem igen tartóztatik.

Az regiment uniformis ruházattjának szinyit mind tiszt, mind közemberit maga teczise szerint rendelheti.

Ugy az regiment exercitiumját maga étileti szerint való normában foglaltatta és praescribálja.

Zászlókat ha szügségesnek láttya akarattyához képest ujjakat csináltathat.

Mindazonáltal az császári régi hadi láb szerint az ellensig előtt elvesztett helett mást nem állíthatott, méglen meg nem vizsgáltott hogy elvesztisinek az compagnia oka nem volt s és nem aprobáltott egyibkép mindagyik köljött zászló nélkül árváskodni néki, méglen az regimentbéliek az ellensigtül valamelyet nem nyertek, hasonlókép tartatott az elveszett dobokkal is.

Olyanokban, melyek criminaliter mi élete s böcsülete vesztességét, vagy cassatióját nem inkuralnának az oberster maga minden hadi törvín nélkül de plano decidálhat.

Az ő parancsolattyából s neviben egyedül tartattnak az regimentnél az hadi törvínzékek és az egyzekutiókat is maga decretálja az oberster ezeránt való absoluta potestas et autoritas, csak az infanteriabeli, dragonos és magyar lovas regimentbeli oberstereket competálván, az cujraserasoktul ellenben az sententiájok pro reficatione az comandirozó generalishoz vagy ha magánosan állanak ezen regimentek az fölséges bellicumnak megküldetik.

Az deliquenseket meg grátiázhatja (habita tamen ratione juris aggratiandi conscientiosa) és azoknak az böcsületeket, kik az törvín által infamáltattak restituálhattja.

Szabadon disponálhat az hadi commissariatusság előtt való minden megjelentis nélkül az regiment oconomijával maga helyes itele-tihez képest mindazonáltal az utóbbi institutum szerint az oberst-laidinant és oberstvachtmaister is melléje rendeltettek.

Ő fogadgya s akomodálja az kisebb regiment stabbeli szemilyeket s azokat teczése szerint elis bocsájthatja s igazithatja.

Az fő s altiszteket *processu* mediante degradálhatja és az közembereket ha invalidált állapotjokat tapasztalja mindazonáltal az hadi comissariatusság értelmével kimustráltattja, de az köz lovakat az inspicáló hadi comissarius megvizsgáltatván, ha nem szolgálatra valóknak lenni találtattnak, kimustrálandóknak *recognoscálja* s annotálja.

Az oberster hire s akarattja nélkül senkit az aristombul ki nem lehet bocsátani sőt fő tisztet még csak az házi árestombul sem.

Ha az altiszt, vagy közember, az oberster engedelmé nélkül megházasodik, aztot nemcsak arestommal büntetheti, hanem még azon elvett személt is az regimentbül kiűzheti, hasonlóképen az főtiztet is de az asszony ha böcsületes személy volt és nem olyan prostituta, az ura mellett megmarad s pasiroltatik.

Hogyha az regimentnél egy s más vitkek és rosz cselekedetek annyira invaleskálnának, hogy azokat az hadi törvin által dictált *articularis* büntetésekkel sem lehetne *coerceálni* s *avertálni* in tali *circumstantia* auctoritásában, vagy az obersternek parancsolatit megsulyosbitani és mi *ex asserált* statutumokat is rendelni, mindazonáltal hogy Fölséges Urunk szolgálati hadi szokásihoz képesek legyenek.

Uso obtineáltatott, hogy eltávozván az oberster az regimentitül, *quo adjus* *aggraciandi* magának *reservatiót* tehet, ugy az kissebb *stabbeli* személeknek fölvittele, vagyis fogadása s *eleresztisiben* s más állapotokban is, de nem szintén oly *stricte*, hogy az által az *regiment comendansa respectusa* *diminúáltassik* s *szenvedgyen*, vagyis a sok ide s tova való *kérdezősködis* s *meszes correspondentia* miatt az *commandó* *turbáltassik* és az mindenek fölött *fontartandó* hadi *disciplina* ne *viciáltassik* és *debilitáltassik*.

Mind táborban, mind *quártilban* az *generálisság* vagy *fölséges bellicum* *parancsolattyára* az *regiment* *inspicálja*, vagy csak *pro illo actu* *rendölt* hadi *comissarius* által *revideáltatni* s *meg mustráltatni* az tiszteket s sok embereket de *tractamento et constitutione* *examínáltatni* és az *regiment cassáját* *producto* *subscribtione* *sua summario cassæ extractu* *megvizsgáltatni* tartozik.

Regiment unpostungun, vagyis kötelessigre neki *placédáltatik* *holnaponkint* mind *oralis* *portiótul* akar fő s akar altiszt vagy közemberitül *kilencz krajczár*, de az kis *stabbeli* személek ettil *eximáltatnak*. Sőt az oberster az *oberstlaidinontot* s *oberstvachtmaistert* is *tanquam* *subalternos* *sibi* s vele együtt *munkálkodókat* az *staabilis* *portióra* nézve sokszor *eximálja*.

Ha valamely fő tiszt *oberstlaidinontul* *zászlótartóig inclusive*

vén, quo quomodo meghalálozik, az oberstert illeti legjobb paripáján pár puskástul, szerszámostul s czafrangostul.

Minden companiabeli marquetanustul, hogy az bor, sör, égetbor s afféle italok ároltatása és comestibiliakal kereskedik megengedtetik, fűzetetik az obersternek tizenkét forint és az regiment mézszárosátul is vagyon jüvedelme, a mint pro varietate temporum véle megalkudhatik.

Strázsája az obersternek egy capralbul s 12 köz emberbül áll, ordinanczra pedig adatik néki egy lovas közember.

Tractamentumára, azaz minden holnapi fűzetisére rendeltett néki 50 oralis és 17 equilis portió 4, és respective három forentjával.

Rangokat, vagyis præcedentiájokat számlálják az obersterek akár légyen regimentik s akar ne egy eránzóképen fölséges urunk collatiója, vagyis patensinek datumjátul fogva.

Az oberster az maga regimete iránt az fölséges bellicumnak reportumot nem tiszten, hanem ha magányosan áll és más dependentiája nincsen, akkor inconsiderabilibus et necessariis annak ir, mindazonáltal akármikor is mi parancsolattyát veszi aztot tehetsige szerint vighez vinni s felelni arra tartozik az cirkuralisokon kívül és az mely rescriptumi valamely reprehensiót foglalnak magokban, mert ezek soha sem acuráltattnak, hacsak positive meg nem hagyatik accertatiójok. Azon dolgok köze, melyekben az regimentnél gyakrabban rosszul provideáltatik ezen következők is számláltathatnak: hogy kevis oberster, vagy regiment comendansa igyekezik azon s kívánja magát azzal fárasztani, heles és valóságos prothocollum vagyis jedző könv tartatnik az regimentnél, mely defectusoknak okairt többször is almilködásokkal tapasztalni, hogy csak két s három esztendővel az előtt törtint dolgokat imit, amot szükséges fölkerestetni és néha ki sem tudhatni, holott az afélék az regimentnek föl állításátul fogva mind az jelen livó napig egyedül az continuált prothocollumbul is könnyen és eligsigenes constalhatnának s megbizonyíthatyatnának, — más az ha mi prothocollum ex stallis csak egykéz által s azonban külömb külömbféle materiákban s ocurentiákban, melyekhez mind különös értelem és praxis kívántatik, szállitattatott, melybül ugyanis csak confusio szokott eredni és az prothocollum is kétsigben vétetődtetni consequenter discreditatni; ezen nagy fogyatkozásit ellenben igyen könnyen remediálhatni csak az inprothocolatió az kissebb staabbeli szemlékre repartiótassik s bizatassik, ugy hogy mindenike közülök maga hivataljához kipest tractálandó mate-

riákat magán s ugyanis egy magányos könyben szorgalmasan s híven annotálja annak rendje s moga szerint és így akármi fordulna is elő, de praesenti, vagy jövődében in qualicunque matéria ezen ily formány szükségesképen continuálandó prothocollumokból confidenter meglehet tudni. Hogyha pedig valamely regiment comendansa magának is az következendő intervenentiákat de tempore in tempus föl akarna jegyeztetni a parte az regiment dolgaiban s accidenseiben való cognitióját anivalis inkább securitálja, úgy mint.

1.mó Mennyiből álló holnaponkint az regiment effectiois státusa bikességben minimó complerus statusban helyeztetik: háborúban ellenben menyire augmentáltatik, ordinarie pedig mi volt az előbbi stabiálát completus státusa.

2. Főlséges urunktul holnaponkint rendelt füzetisit az regimentnek s külömb s külömb féle provinciákban quartilban, vagy statióban eset litivel változott naturáliáknak administratióját.

3io Az táborozásokat micsoda országokban s minimü generális alatt volt az regiment.

4to Főlséges urunktul circulariter veendő köszönő rescriptumokat, melyek mi fő actiókban obtingált győzedelem után szoktak az regimenteknek küldetelni.

5.o Comando postabeli occasiókat, harcokat, ostromlásokat, melyekben az regiment valamel főtisztet, vagy tiz közemberen fölül vesztett, holott az nevit s neveket is föl köll jedzeni s ki komandója alatt történtek.

6to Occasiókat, az melyekben az regiment, vagy regimentbeliek rabokat fogott, zászlót, dobot vagy más hadi jeleket nyert és hozott és mi nevezetést vit véghez az ellenség előtt.

7mo Ugyan mi oly hadi occasiókban succedált szerencsét, vagy szerencsítlenségit az regimentnek magát aközt egy vagy más subjectumra mikint és s miben distingválta.

8o Effectiois statusát az fő tiszteknek nevezet szerint, nativitasát s qualitasát accrescentiáját s decrescentiáját in specie pedig mindenikének installatiója napját.

9o De tempore in tempus mennyi recruta és remonda adatot az regimenthez.

10. Mint tiszt, mind közembernek uniformissának szinyit és quarnaturájának descriptióját.

11. Az regimentben introducált exercitiumot.

12. Datumát, mikorban adattak az regimentnek, új zászlók, azoknak szényit, formáját, symbolumit, fölszenteltetisit és az com-

pagniakra való fölosztását, melyek mellett az rézdobok zászlói is értettnek quo ad solennitatem.

13. Quartilt és esztendőről esztendőre esett statiókat s postirungokat, nem különben minimó országokban voltak mindezek.

Főnt említett regiment prothocolluminak fide dignitására nézve pedig legalkalmasabban esik, ha az oberster, vagy regiment comendansa, az minden félesztendőről félesztendőre revideálandó regiment számadásinak munkájával ugyanazon a vigre rendölendő főtisztek által prothocollumokat is melyek az regiment quartérmester, auditor, káplán és adjutant által producáltassanak, megvizsgáltattja s megolvastattja, következőképen heleseknek lenni találván subscriptiójokkal s pecsétekkel roboráltassa.

Ezeken kívül vannak az regimentstaabnál még némel személyek, nimelyek in negotiis comandæ nem subalternálnak, hanem qua ministri szükségesképen mindenkor az comandóval vannak és az úgynevezett kisebb staabot formálják.

KÉPEK JEGYZÉKE

AZ ELSŐ ÉS MÁSODIK FÜZETHEZ.

I. Önálló képek.

	<i>Lap</i>
1. III. Károly király, az állandó magyar hadsereg első szervezője. <i>Weigel Kristóf</i> rézmetszete után. A Történelmi Képcsarnokban. (Weigel Kristóf rézmetsző és műkereskedő született 1654-ben Redwitzben, meghalt 1725-ben Nürnbergben) — — — — —	1
2. Buda és Pest térrajza 1602-iki ostroma idejében. A római vatikáni Borghese levéltárban levő eredeti tollrajz után — — — — —	79
3. Buda és Pest tájképe 1602-iki ostroma idejében. A római Borghese levéltárban levő eredeti tollrajz után — — — — —	79
4. Thököly Imre fejedelem. Egykorú rézmetszet után. Dr. Szendrei János gyűjteményéből — — — — —	125
5. Szálló Mihály huszárörmester hőstette Wantzenaunál 1793. október 26-án. <i>Mark Quirin</i> rézmetszete után. Dr. Szendrei János gyűjteményében. (Mark Quirin rézmetsző szül. 1753-ban Littauban. 1794-ben a bécsi művészeti akadémia tagja lett. Meghalt 1811-ben Bécsben) — — — — —	259

II. Szövegeképek.

1. A budai hajóhíd elrontása magyar hajdúk által 1602-ben. <i>Ortelius</i> egykorú rézmetszete után — — — — —	59
2. A pesti erőd ágyúzása a törökök részéről. A római vatikáni Borghese levéltárban levő egykorú tollrajz után — — — — —	75
3. Az altrognitzi ütközet. <i>Pilch Jenő</i> vázlatrajza után — — — — —	215
4. A rudersdorfi ütközet. <i>Pilch Jenő</i> vázlatrajza után — — — — —	218
5. A Jankovich-féle elefántesont-nyereg a M. N. Múzeumban — — — — —	231
6. A gr. Batthyány-féle elefántesont-nyereg a M. N. Múzeumban — — — — —	231
7. Kinizsi Pál vassapkája és vasinge a M. N. Múzeumban — — — — —	237
8. Ágyúk a mohácsi csatáról — — — — —	239
9. Magyar mérnökari tiszt és közvitéz a XVII. századból. <i>Allain Manesson Mallet</i> . Les travaux de Mars. Paris, 1672. 8. r. 137. lapján. A szerkesztőség könyvtárában — — — — —	258

III. Fejléczek.

1. Csatajelenet és fegyvertropheák Visegrád ostromának látképéről. <i>Le Clerc Sebestyén</i> XVII. századbéli rézmetszete után. Dr. Szendrei	
--	--

	Lap
János gyűjteményéből. (Le Clerk Sebestyén rézmetsző született 1637-ben Metzben. Párisban tanult és működött. Meghalt 1714-ben ugyanott)	1
2. Csatajelenet és fegyvertropheák gróf Thurzó György 1607-ik évbeli armalisáról az Országos Levéltárból	244

IV. Záróképek.

1. A bajor útegek Buda 1686-iki ostrománál. <i>Michaelis János Vilmos</i> egykorú rézmetszete után. Dr. Szendrei János gyűjteményéből ...	14
2. Pest és Buda emblemája. <i>Mansfeld J. G.</i> 1815-ben készült rézmetszete után. Dr. Szendrei János gyűjteményéből. (Mansfeld József György festő és rézmetsző, János Erneszt fia. Előbb atyjánál, majd a bécsi képzőművészeti akadémián tanult. Meghalt 1818-ban Bécsben)	79
3. Magyarország címere, fegyvertropheákkal. XVIII. századbeli rézmetszet után. Dr. Szendrei János gyűjteményéből	243
4. Tábori útegek felállítása és fedezete olasz módra a XVI. században. Girolamo Maggi, e del capitano Jacomo Castriotto: Fortificatione Delle Citta című Velenczében 1564-ben megjelent művének 129. lapjáról. A szerkesztőség könyvtárában	251
5. Fegyvertrophea. XVII. századbeli rézmetszet után. A szerkesztőség könyvornamentikai gyűjteményéből	266
6. Magyar huszár a XVI. századból, a bécsi udvari múzeum egyik szabljájáról	306
7. Magyar naszád a XVI. századból Visegrád 1595-iki látképéről. Hufnagel György rajza után Braun György: Urbium Præcipuarum Mundi Theatrum című művéből	316
8. Emblema ókori harcosokkal, XVIII. századbeli rézmetszet után. Dr. Szendrei János gyűjteményéből	326

V. Kezdőbetűk.

1. A kezdőbetű. XVII. századbeli hadi jelvényekkel	1
2. A kezdőbetű. XVI. század. Az Érdy Codexből. M. N. Múzeum könyvtára	15
3. H kezdőbetű. A Missale Strigonienseből. 1377-ből. A gyulafehérvári Batthyány-könyvtárban	244
4. M kezdőbetű egy magyar paraszt alakjával. A Wittembergben 1532-ben megjelent Chronicon Carionisból	252
5. P kezdőbetű. Gilbert de Villierstől. Lugduni 1529.	307
6. A kezdőbetű. A Wittembergben 1532-ben megjelent Chronicon Carionisból. Ez utóbbi három a szerkesztőség könyvornamentikai gyűjteményéből	317
A boríték címlap. XVI. századbeli magyar huszárok és török spahik egymással köpját törő alakjaival és magyar, valamint török fegyvertropheákkal <i>Ortelius Hieronymusnak</i> Chronologia, Oder Historische Beschreibung aller Kriegsempörungen in Ober und Under Ungarn. Nürnbergben, 1603-ban megjelent művéből.	

SOMMAIRE.

	Page
LOUIS SZABÓ de SÁRÓ. Feldmaréchal-lieutenant Hadik à Berlin	331
DÉSIRÉE SZABÓ. L'histoire de promulgation de la loi sur l'armée permanente sous le règne de Charles III.	349
ANDRÉE VERESS dr. Le siège de Buda et de Pest en 1602—1603	388
ELEMÉR SOÓS. La forteresse de Munkács	418

Feuilleton.

ADALBERT IVÁNYI dr. La ville d'Eperjes et les campagnes de 1526—1528	446
--	-----

Croquis d'histoire de guerre.

Gy. Sz. Les hussards d'Erdődy dans la campagne de 1788. contre les Turcs	457
L. Kr. La cavalerie de Gabriel Bethlen dans la bataille de Fehérhegy en 1620	460

Littérature de l'histoire de guerre.

I. <i>Comptes rendus.</i> LOUIS MANGOLD dr. Détails concernant l'histoire de la reprise de Buda	462
i. j. Alexandre Márki dr. François Rákóczi II. 2 volumes 1909	463
Jean Visegrádi dr. Lettres de François Wesselényi. 1910	464
Magyar Katonai Közlöny	466
A Hadsereg	466
II. JULES SZENTIVÁNYI. Repertorium de la littérature de l'histoire de guerre. 1897—1909	469
III. LOUIS MANGOLD dr. Repertorium national de l'année 1909 dans l'histoire de guerre	490

Archive de l'histoire de guerre.

EDMOND KÁRFFY dr. Capitulation de Székesfehérvár en 1688	499
JEAN SIMON. Prisonniers turcs dans le comté de Nográd	500

Recueil des règlements de guerre hongrois.

Regulamentum de la cavalerie hongroise 1722	504
---	-----

Andreas Comes Hadik
Ordinis Militaris Regio Therasiani majoris Crucis Eques
Sacrae Caesareae et Regiae Apostolicae Majestatis Consiliarius Actualis
Intimae Generalis Campi & Marschallus Excelsi Consilii
Atque Bellici Supremus Theresianus Unius Legionis Eques Hungaricus
Chilarcha Indylti Comitatus Bacsienensis Supremus Comes
Postul. Theresianae orat. C. S. Austriae

Mansfeld J. Ernest rézmetszete után.

A történelmi képcsarnokban.

FUTAKI GRÓF HADIK ANDRÁS ALTÁBORNAGY.